

неоплатонізм', *Практична філософія*, № 2 (20), с. 180–189.

References:

1. Gricishin, V 2017. 'Pravoslavna dumka dobi postmodernu: filosofsko-religiyeznachij analiz (Orthodox thought of the postmodern era: philosophical and religious analysis)'. Disertaciya kandidata nauk, Nacionalnij pedagogichnij universitet im. M. P. Dragomanova, Kiyiv, 180 s.
2. Gromadka, J 1993. 'Perelom v protestantskoj teologii (The turning point in Protestant theology)', Moskva: Progress, Kultura, 192 s.
3. Zhelnov, M 1971. 'Kritika gnoseologii sovremennogo neotomizma (Criticism of the epistemology of modern neo-Thomism)', Moskva: MGU, 359 s.
4. Zhilson, E 2004. 'Izbrannoe: Hristianskaya filosofiya (Selected Works: Christian Philosophy)', Moskva: ROSPEN, 704 s.
5. Zhilson, E 1995. 'Filosof i teologiya (Philosopher and Theology)', Moskva: Gnosis, 192 s.
6. Milbank, Dzh 2008. 'Politicheskaya teologiya i novaya nauka politiki (Political Theology and the New Science of Politics)', Logos, Moskva, № 4 (67), s. 33–54.
7. Chornomorec, Yu 2012. 'Novitni tendenciyi u pravoslavnij teologii (Latest trends in Orthodox theology)', Intelekt. Osobistist. Civilizaciya, Doneck: DonNUET, Vip. 10, s. 177–185.
8. Hristokin, G 2008. 'Neopatrystika yak paradigma suchasnoyi pravoslavnoyi teologii (Neopatrystics as a paradigm of modern Orthodox theology)', Ukrayinske religiyeznachstvo, Kiyiv: Institut filosofiyi im. G. S. Skovorodi NAN Ukrayini, № 43, s. 61–69.
9. Hristokin, G 2006. 'Filosofiya greckoyi patrystiki yak shidno-hristiyanskij neoplatonizm (Philosophy of Greek Patristics as Eastern Christian Neoplatonism)', Praktichna filosofiya, № 2 (20), s. 180–189.

DOI 10.33930/ed.2019.5007.25(7-8)-8

УДК 27-47:[27:124.4]

СЛУЖІННЯ ТА ПРОСВІТНИЦЬКО-ВИХОВНА МІСІЯ ЦЕРКВИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСНОВ СОЦІАЛЬНОГО ІДЕАЛУ

THE SERVICE AND EDUCATIONAL MISSION OF THE CHURCH IN
MODERN SOCIETY AS A FACTOR OF FORMING THE
FUNDAMENTALS OF THE SOCIAL IDEAL

А. О. Кислий

Актуальність теми дослідження. Руйнування соціальних ідеалів, що домінували у минулому, актуалізували проблему переосмислення соціальної ролі Християнської церкви. Її розгляд у світській та релігійній сферах зумовлений як світоглядною кризою, так і пошуком надійних основ соціального ідеалу для інтеграції та визначення можливих шляхів

Urgency of the research. The destruction of social ideals that dominated in the past has highlighted the problem of rethinking the social role of the Christian Church. Its consideration in the secular and religious spheres is determined both by the worldview crisis and by the search for reliable foundations of the social ideal for integration and determination of possible ways of

духовно-морального розвитку сучасного суспільства.

Постановка проблеми. Тема участі Церкви у формуванні суспільних ідеалів в нинішньому світі, як і у попередні століття, залишається не менш дискусійною. На тлі різних богословських, релігієзнавчих і науково-популярних публікацій, присвячених її діяльності, відчувається нестача ґрунтовних досліджень християнської думки в осмисленні цілісного розуміння просвітницько-виховної місії Церкви.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливими для дослідження є роботи сучасних авторів, які здійснюють переосмислення християнської місіології відповідно до євангельських традицій та пошук її нових просвітницьких перспектив в теперішньому суспільстві. Для вітчизняної релігієзнавчої науки цінними є праці В. Бондаренка, А. Кислого, С. Саннікова, Р. Соловія В. Хромця М. Черенкова, Ю. Чорноморця.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз соціального служіння та просвітницько-виховної місії Церкви у сучасному суспільстві, а також їх вплив на формування ціннісних основ соціального ідеалу.

Виклад основного матеріалу. Церква, маючи багатий досвід роботи у суспільному середовищі, намагається не лише служити людству, реалізуючи своє покликання, а й виконувати просвітницько-виховну місію, яка є унікальною за значенням, змістом і формами вияву. Поступовий розвиток сучасної богословської думки і релігійної філософії відбувається під впливом розуміння причетності Церкви до нинішніх пріоритетів суспільного буття як певного духовно-морального арбітра. Складність питання впливу християнства на формування ціннісних основ суспільного ідеалу полягає у конфесійних особливостях позиціонування церков в

spiritual and moral development of modern society.

Target setting. The topic of the Church's participation in the formation of social ideals in today's world, as in previous centuries, remains no less controversial. Against the background of various theological, religious and popular science publications devoted to its activities, there is a lack of thorough research of Christian thought in understanding the holistic understanding of the educational mission of the Church.

Actual scientific researches and issues analysis. It is important for research the works of modern authors who rethink Christian missiology in accordance with evangelical traditions and the search for its new enlightenment perspectives in today's society. The works of V. Bondarenko, A. Kyslyi, S. Sannikov, R. Soloviy, V. Khromets, M. Cherenkov, and Y. Chornomorets are valuable for domestic religious studies.

The research objective. The purpose of the study is to analyze the social service and educational mission of the Church in modern society, as well as their impact on the formation of the value foundations of the social ideal.

The statement of basic materials. The Church, having a rich experience of work in the social environment, tries not only to serve humanity, realizing its vocation, but also to fulfill the educational mission, which is unique in meaning, content and forms of expression. The gradual development of modern theological thought and religious philosophy is influenced by the understanding of the Church's involvement in the current priorities of social life as a certain spiritual and moral arbiter. The complexity of the question of the influence of Christianity on the formation of the value bases of the social ideal lies in the confessional features of the positioning of churches in a globalized world.

глобалізованому світі.

Висновки. Суспільне служіння та просвітницько-виховна місія Церкви пов'язана із змінами суспільної ситуації і постійним пошуком нових шляхів встановлення діалогу з парафіянами та світською сферою. Християнство, володіючи потужним арсеналом істин, орієнтує свою місію на духовно-моральне оздоровлення людей і суспільного життя, визначаючи ціннісні основи суспільного ідеалу.

Ключові слова: соціальне служіння, місія, просвітницько-виховна місія Церкви, суспільний ідеал, богословська освіта, сучасна християнська думка.

Conclusions. The public service and educational mission of the Church are associated with changes in the social situation and the constant search for new ways to establish dialogue with parishioners and the secular sphere. Christianity, possessing a powerful arsenal of truths, focuses its mission on the spiritual and moral healing of people and social life, determining the values of the social ideal.

Keywords: social service, mission, educational mission of the Church, social ideal, theological education, modern Christian thought.

Актуальність теми дослідження визначається серйозними трансформаціями, що відбуваються в духовній сфері сучасного суспільства. Початок нового тисячоліття виявився часом кардинальних соціальних, економічних, політичних та культурних змін, що зумовили необхідність пошуку надійних цілепокладаючих основ життєдіяльності людини та суспільства. Зростання можливостей окремої особи створює передумови для найважливішої справи усієї людської історії – формування соціального ідеалу та визначення ролі ціннісних систем та морально-світоглядних орієнтирів у новій соціокультурній ситуації. Прагнення визначити можливі шляхи духовного розвитку суспільства актуалізували проблему ролі християнської релігії та Церкви у формуванні суспільного буття, особистісного самовизначення та соціокультурного цілепокладання. У суспільній думці відбувається рішучий поворот у бік пошуку духовних начал і шляхів життя у глибоко метафізичних істинах.

Постановка проблеми. Формування нових суспільних ідеалів в сучасному світі зумовлює духовний та ціннісний конфлікт. Тема ролі християнства та Церкви у розвитку суспільства сьогодні, як і у попередні століття, залишається не менш актуальною та дискусійною як у світській, так і в релігійних сферах. Це свідчить про те, що християнська Церква була і залишається одним із найвпливовіших суспільних інститутів. Поряд з тим сучасні глобалізаційні процеси, кардинальні зміни, що відбуваються в духовному житті особистості, суперечливі процеси релігійного відродження, посилили вимоги до суспільної ролі Церкви. Маючи багатий досвід роботи у суспільному середовищі, вона намагається не лише служити людству, реалізуючи свої покликання, але й виконувати просвітницько-виховну місію, яка є унікальною за значенням, змістом і формами вияву у формуванні суспільних ідеалів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасними авторитетними дослідженнями місії християнської церкви серед європейських та вітчизняних християнських мислителів і релігієзнавців є роботи Р. Ахонен, Д. Бош, С. Іванов, Д. Йорк, В. Карвер, М. Келлер, І. Мейєндорф, К. Райт, О. Смит, І. Стамуліс, Р. Такер, Р. Хедланд,

Г. Шварц, О. Шмеман тощо. Вони здійснюють переосмислення християнської місіології відповідно до євангельських традицій та пошук її нових перспектив в сучасному плюралістичному світі, базуючись на зверненні до Біблії як місії Бога. Заслужують на увагу праці провідних богословів, істориків, релігієзнавців та філософів В. Бондаренка, В. Горбенка, Р. Загидуліна, А. Кислого, А. Пузиніна, І. Русіна, С. Саннікова, В. Станкевича, К. Тетерятникова, Р. Ткаченка, В. Хромця, М. Черенкова, Ю. Чорноморця, Р. Соловія та ін.

З концептуального погляду важливе значення для дослідження має робота доктора богослов'я П. Пеннера "Навчіть всі народи", яка по своїй суті є фактом і закликом до нового місіонерського мислення. Його ефективним інструментом автор вважає вдосконалення, розвиток і відтворення системи богословської освіти в умовах місіонерської ситуації, що виникла на початку третього тисячоліття. Важливість для вітчизняної академічної науки та українського суспільства даної роботи полягає в тому, що автор намагається окреслити тенденції розвитку богословської освіти як місії на пострадянському просторі та її вплив на формування суспільства. Місія богословської освіти розуміється як велике доручення Ісуса християнам у пошуку учнівства. Під час навчання і виховання учні здобувають не тільки певні інтелектуальні і моральні чесноти, а й пізнають Добро як ціле, що відображає божественне начало. Біблійна історія є підтвердженням важливості концепції місії Бога як головної основи для всієї системи релігійної освіти, що є необхідною умовою нових стратегій місіонерської роботи для християнських церков [6].

Постановка завдання. Метою дослідження є комплексний аналіз соціального служіння та просвітницько-виховної місії Церкви у сучасному суспільстві. На особливу увагу заслуговує оцінка факторів впливу місії Церкви на формування ціннісних основ соціального ідеалу, що розвиваються під впливом розуміння діяльності Церкви як певного морально-духовного арбітра у всіх сферах суспільного життя. Результатом просвітницько-виховної терапії вбачається формування нової соціальності, заснованої на християнських ідеалах та цінностях.

У сучасних християнських мислителів визріває думка про місійне покликання церковного служіння, релігійної (богословської) освіти та виховання у всіх їх відомих формах. Грецький біблеїст, професор П. Васіліадіс, досліджуючи місію Церкви, головний акцент робить на богословську освіту. Він вважає, що для забезпечення ґрунтового, послідовного, дієвого, результативного й істинного служіння на місцевому та світовому рівні потрібний широкий розвиток і вдосконалення богословської освіти, для відстоювання важливості богослов'я для вчених, Церкви і суспільства взагалі [1].

Основний матеріал. Ціннісний зміст служіння та просвітницько-виховної місії закладений у словах Ісуса Христа: "Тож ідіть, і навчіть всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів і ото, Я перебуватиму з вами повсякденно аж до кінця віку! Амінь" Мт. 28: 18-20. Запрошення Ісуса слідувати за ним є завданням для учнів – передати суть свого учення всім людям. Заповідана Христом місія Церкви полягає в тому, щоб насаджувати і плекати в душі людини почуття і усвідомлення того, що

кожен є членом Церкви Христової й тому слугою всіх людей. Тому найголовніший обов'язок Церкви – готувати християн як священство, так і мирян до учительської школи життя.

Беззаперечні успіхи у виконанні просвітницько-виховної місії мають протестантські церкви. Р. Соловій в своїй роботі “Виникаюча церква”, досліджуючи ключові проблеми сучасного християнського богослов'я, стверджує, що в умовах постмодерну змінюється сама концепція “місіонерської церкви”. Тобто “християнська місія розглядається не як один із багатьох видів діяльності Церкви, а як фундаментальна причина її існування” [6, с. 76-77]. Для підтвердження своїх слів він використовує роботи Ю. Мольмана, який вважає, що богослови вносять суттєві корективи в еклезіологію, доводячи, що не Церква має місію, місія не походить від Церкви, а навпаки – місія Христа створює Церкву. Церква служить та проповідує не лише для просвітлення християн і зміцнення їхньої віри, а охоплює всі її види діяльності, щоб донести Слово Боже до всіх, в тому числі невірних [12].

Серед християнських мислителів, які глибоко усвідомили необхідність пошуку нових шляхів служіння та сповіщення Євангелія у сучасному плюралістичному світі, на особливу увагу заслуговує англійський місіолог Л. Ньюбігін. Він підкреслює, що нині християнське богослужіння, просвітництво та служіння не можна розглядати як релігійну діяльність всієї громади. Церква змушена дедалі більше визначатись як теоретично, так і на практиці як орган, відмінний від спільноти в цілому, і тому розмірковувати над власною природою. Дійсною є лише Церква в місії. Сьогодні церква, яка не є місією спільно з іншими церквами не може називатися Церквою, адже місія це не те, чим Церква займається, це – її сутність [13].

Християнські церкви, які представлені в усьому світі, стоять перед викликом зустрічі не лише з новими людьми, народами, релігіями, традиціями, переконаннями, а з єдиним і глибоко розцерковленим світом. І ця реальність незаперечно потребує сьогочасної богословської і духовної відповіді. Повторення та використання старих методів місії як вищості християнської цивілізації щодо представників всіх народів і культур неможливе через потужні світські тенденції сучасного світу, з якими потрібно рахуватися. Нові стратегії просвітницько-виховної місії Церкви повинні зробити її ефективною у формуванні ціннісних основ соціального ідеалу. Пошуки останнього привели теологію до трактування місіонерства не як окремого аспекту діяльності Церкви, а скоріше як здійснення діяльності Бога.

Під впливом протестантизму формується місіологія Католицької церкви, що виражена, головним чином, в документах Другого Ватиканського собору. Його головною темою якраз і було виявлення завдань і місця “церкви в сучасному світі”. Істотні зміни в світі в XX столітті привели до явного відставання Церкви від потреб суспільного розвитку, втрати авторитету і соціального престижу. В таких реаліях Католицька церква бере курс на “оновлення”, щоб довести і продемонструвати світу те, що вона адекватно оцінює, розуміє і приймає його в новій якості з усіма наболілими і актуальними проблемами і протиріччями.

Місія розуміється католицькими теологами переважно як євангелізація, що спрямована на наповнення “євангельським духом” всіх сфер суспільного та особистого життя людей. Починаючи від папи Івана Павла II, Ватикан приділяє значну увагу “глобальній євангелізації світу” як відродження відкритості й діалогу зі світом. Він претендує на те, щоб бути моральним куратором суспільства, не тільки займатися підготовкою ціннісних аспектів суспільного буття, а й прямо санкціонувати різні соціальні програми. Безсумнівно, вважає Д. Макгавран, що євангельська місіологія здебільшого узгоджується з католицькою позицією, і її головна мета визначається як служіння проповіді, учнівства і творення церковних громад [11, с. 204].

Не можна оминати й питання про співвідношення Церкви і держави, що для сучасної людини, здається, практично не існує, адже нинішнє становище релігій в демократичній державі є юридично визначеним для розгортання роботи Церкви, в першу чергу, вчителювання та виховання людей. У вітчизняному середовищі, що до цього часу не оговталось від впливу протиприродного досвіду, духовно страшною карикатурою “квазіатеїстичного експерименту”, лише формується простір для діяльності християнських церков. Постійно діловий компроміс як плата за видимість симфонії у державно-церковних відносинах вимагає від Церкви ідейно й технічно пристосовуватися до поточних умов соціального життя, створених державами на пострадянському ґрунті. Перспективним у служінні і просвітництві бачиться діяльність Православної церкви, яка за об’єктивних умов, незважаючи на свою історичну ослабленість, не піддається песимізму і продовжує в певній мірі виявляти смиренну турботу про людину.

Похвальні, хоч і рудиментарні, спроби Руської Православної Церкви визначити соціальні принципи вселенськості власної місії як проповіді для пробудження віри відображено в документах: “Основи соціальної концепції” (2000 р.) та “Концепція місіонерської діяльності” (2007 р.). В останній визначається, що місія властива самій природі Єдиної Святої Соборної і Апостольської Церкви. Вона спрямована на порятунок кожної людини і полягає у проголошенні Благості вісті всьому світу: “Ідіть по цілому світові та всьому створінню Євангеліє проповідуйте” (Мк. 16, 15) [4]. Відзначається, що повнота РПЦ протягом тривалого історичного періоду на канонічній території Московського Патріархату і за її межами є лише тоді, коли Церква існує для інших. Таким чином, фундаментальним предметом богословських і церковно-соціальних питань є ті сторони життя держав і суспільств, які пов’язані з Російською Федерацією та російським народом. РПЦ на чолі з патріархом Кирилом займає агресивну антизахідну світоглядну позицію та сприяє активному поширенню державної політики “Русского мира” як особливого шляху Росії. Така політична ідеологія спрямована на місію з метою просвітництва народів, використовуючи жорсткі методи, які ведуть до викривлення християнських норм поведінки та взаємин у спільноті, віддаляється від Євангелія і стає шкідливою для соціуму і людини. Це дає можливість краще зрозуміти роль Московського патріархату в підтримці російської агресії у світі.

Сьогодні освічені православні богослови, священники та миряни переважно схвально сприймають документи, ухвалені на Великому і

Святому Соборі Православної Церкви (2016 р.), серед яких “Місія православної церкви в сучасному світі”, а також “За життя світу. На шляху до соціального етосу православної церкви” (2020 р.), який покликаний “надати критерії та орієнтири соціальної відповідальності Православної церкви перед викликами та перспективами сучасного світу, не нехтуючи при цьому позитивним потенціалом та перспективами сучасної цивілізації” [8]. Прийняття подібного документа було вкрай необхідно вже на рівні всієї повноти Православної церкви. Відповідь на питання, які ставить перед Церквою сучасне життя, можна було дати тільки за допомогою консолідації духовних та інтелектуальних сил всіх помісних церков. Але, як показує досвід, розуміння сучасної соціальної дійсності в різних церквах було і залишається розбіжним. Константинопольський і Московський патріархати по-різному дивляться на багато явищ суспільного життя і дають їм різну богословську оцінку. Розрив Московського патріархату у євхаристійному спілкуванні з Константинополем, формально причиною якого було надання Православній Церкві в Україні томосу про автокефалію, почав формуватися вже за багато десятиліть до цього і показує суттєві розходження не лише в соціальних питаннях. Вони зафіксовані в різних церковних документах і ставлять під загрозу можливість збереження єдності православ'я. РПЦ як і політична еліта Російської Федерації вкрай негативно сприймає останні документи Патріарха Варфоломія. Відомий державний та релігійний діяч, науковець А. Щіпков вважає такі ініціативи патріарха “греко-протестантською ліберальною модерністською ідеологією і реформізмом”. Вони, на його думку, полягають у вбудовуванні богословської освіти, церковного життя, християнських цінностей, істин та ідеалів в сферу секулярної економіки послуг, тобто підпорядкування законам виробництва, споживання і обміну [9].

Провідний православний філософ і богослов, професор Христос Яннарас, визначаючи фактичне полонення православного богослов'я західними категоріями мислення, вважає, що “християнські церкви і конфесії відіграють в посткомуністичній Європі маргінальну роль. Навіть у релігійно активних народів їх релігійність зводиться до суто приватних сторін життя. Вони черпають з релігії особисті “переконавання” і етику індивідуальної поведінки, але не зміст і порядок своїх потреб” [10]. Христос Яннарас занепокоєний тим, що повсякденне життя людини цілковито визначається ідеями, які диктує панівна культура споживачів. І разом з тим церкви, зорієнтувавшись в нових умовах сьогодення, “модернізують” свою культову практику, але не створюють такого духовно-ціннісного продукту, що міг би сприяти соціальному розвитку і формуванню універсального світогляду, який би став творчим стимулом для різного роду політичних, соціальних і виробничих відносин, мистецтва та більш тісного спілкування між людьми. Церква повинна розуміти сучасну антропологічну деградацію, яка підживлюється ілюзією, що всі труднощі можна вирішити, користуючись тими ж критеріями і методами, якими досягалися успіхи раніше. Тому повернення до старих єпархіальних та парафіяльних форм організації життя людини не матиме перспектив для церковного буття. Ні ідеологія, ні мораль, ні страх, а лише соціальний розвиток повинен стати

домінантою для вироблення соціального ідеалу, побудованого на відносинах живого спілкування. Щоб парафія і єпархія стали місцем об'єднання та спілкування особистостей, потрібна радикальна зміна еклезіологічних поглядів переважної частини християнського світу. В цих питаннях Православна церква може органічно використовувати досвід Римо-католицької та протестантських церков. Але слід зрозуміти, що ніякі плани, ні тим більше форсування подій, не дозволить ні православним, ні римо-католикам, ні протестантам відкинути свої принципи, для встановлення і історичного закріплення яких були потрібні століття [10].

Відродження місії Православної церкви відбувається в атмосфері, що сприяє здоровій науково-богословській дискусії з найбільш актуальних питань сучасного церковного та суспільного життя. Фундамент богослов'я, життя і місії Церкви закладає духовно-релігійна освіта, що спрямована на введення в обіг основних досягнень сучасної світової вченості. Використання навчально-виховних методик та методологічних праць, створених на перетині XIX-XX сторіч, робить православну просвітницько-виховну місію неконкурентною з напрацюваннями протестантських, католицьких і світських вчених. Ефективність просвітницько-виховної місії Церкви прямо залежить від використання сучасних інноваційних досягнень у підготовці своїх послідовників для служіння суспільству, демонструючи і словом, і ділом своє покликання [8, с. 76].

Головною перешкодою на шляху повернення довіри до Православної церкви, на думку І. Майєндорфа, є суттєва неузгодженість між вченням про Церкву і тією реальністю її життя, яка очевидна як для християн, так і для людей інших світоглядних переконань. Демонструючи свій опір нав'язуванню західної парадигми, православ'я розвивається, мимоволі переймаючи досвід західної політики і економіки, заснованої на багатовіковій вкоріненості суспільства в протестантській етиці [5]. При цьому спроби внести щось свіже у духовні начала життя, в деякому сенсі оновити християнське вчення, рішуче відкидається як спотворення християнської істини.

У цілому в суспільстві, де досить помітна моральна невизначеність, безформність, безособовість, бути членом Церкви – велика відповідальність, що показує особистий характер виконання християнських зобов'язань. Тому сучасна людина не зовсім бажає приймати весь християнський досвід відомий людству вже дві тисячі років. Особа, усвідомлюючи себе вільною, активною, сильною, творчою сприймає християнство як абстрактно-філософську теорію життя, яку можна переробляти на свій смак, уникати обмежень і заборон, намагається пристосовувати християнські ідеали на свій розсуд, віднайти у християнстві те краще, що можна використати у власній життєдіяльності. Але так не має бути, коли хтось намагається зробити християнство більш простим, зрозумілим, доступним, зручним та посильним для себе, при цьому не порушуючи власних звичок і переконань. І це, почасти, не зрозуміло тому, хто всім своїм розвитком, освітою і самим життям зріднився з істинами християнства, кому нелегко відмовитися від звичного складу мислення і звичних ідеалів.

Тому для Церкви безкомпромісним є підготовка таких послідовників, які зможуть продовжити християнську місію служіння людям. Принципово важливу роль в цій царині відіграє релігійна (богословська) освіта, адже інтелектуальний дефіцит, спричинений суттєвими змінами усіх сфер життя, вимагає переосмислення основних шляхів духовно-морального розвитку суспільства. При таких умовах природно, що питання інтерпретації служіння і просвітницької місії Церкви окреслюється під кутом історичних та сучасних невдач й успіхів. Тут проблема полягає у підготовці духовенства та лідерів служіння, здатних об'єктивно осмислювати нинішні суспільні процеси, спроможних адекватно діяти в нових умовах. Важливо, щоб для молодого покоління, незалежно від духовної генеалогії – західної чи східної – християнські істини стали істинним життям. Найближчим часом повинне зрости нове покоління філософів, богословів і просвітителів світового масштабу. Першочерговим тут є питання підготовленості сучасного богословсько-професорського складу для забезпечення зміни поколінь.

Релігійна освіта завжди мала серйозне соціальне значення як у процесі формування етичної системи, так і становленні інтелектуального потенціалу суспільства. У церковній системі саме релігійна освіта, базуючись на основі фундаментальних духовних джерел та практиках, що лежать в основі світської аксіології, дає змогу досягти відповідного просвітницько-виховного ефекту, в першу чергу, серед вірних, через організовану систематичну діяльність навчальних закладів. У здійсненні такої роботи релігійні організації бачать свою соціальну місію як виконання свого покликання [3].

Церква навчає і виховує не тільки словом, проповіддю, а всім своїм існуванням і всім багатством свого історичного досвіду. Тому служіння та просвітницько-вихована місія Церкви, виходячи з відчуття реального життя людини і соціальної дійсності, відбуваються через дотримання вимог освіченості, зростання у вірі й чеснотах христоподібного життя. Ораторського дару, полум'яного серця і великої віри найчастіше недостатньо священикам, пастирям, мирянам, щоб донести Боже Слово на рівні сприйняття освічених і кваліфікованих фахівців в різних сферах науки і культури. Суспільство потребує новаторів, кваліфікованих й освічених християн в галузі богослов'я, економіки і соціальних питань таких, що зможуть дати інструментарій для духовного і практичного розвитку. Дієвість соціальних проєктів та акцій визнаються як один з найважливіших просвітницьких елементів ціннісного сприйняття життя. За своїм характером і ступенем впливу на суспільство вони сприяють поступовій поступовим трансформаціям суспільства. Для Православної церкви велике майбутнє бачиться в соціальному служінні як самої сутності християнства, що, в першу чергу, полягає у можливостях мати ресурси для соціальної діяльності – опіка лікарень, шкіл і багатьох інших форм суспільного благоустрою. Місіонерська діяльність властива самій природі Церкви і не може зводитися тільки до проповіді Євангелія, а передбачає служіння, тобто свідоцтво справами так само, як і словом.

Потрібно визнати, що найслабшим пунктом практичної діяльності церкви є просвітництво індиферентної маси. Сучасній віруючій людині, і

особливо, священику, пастирю дуже важливо вміти говорити і навіть вважати своїм обов'язком спілкуватись та просвіщати людей різних світоглядних переконань. В ХХІ столітті церкви повинні рахуватись із світською освіченістю людей, адже від цього залежить їх майбутнє. Р. Соловій вважає, що в майбутньому церкви повинні поступово відмовитись від традиційних для них практик служіння та проповідування. Адже багато з використовуваних методів не враховують зміщення сучасної суспільної свідомості від модерну до постмодерну. Тому важливим вектором суспільного впливу стає заклик до контекстуалізації шляхів служіння та просвітництва. Вони повинні бути контекстуалізовані до оточуючої культури, але не визначатися культурою. Тому для багатьох церков, перш за все протестантських, все більш характерна відкритість до культури, що свідчить про прагнення змінюватися, розвиватися і оновлюватися [7, с. 84-85].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Сучасна місія Церкви пов'язана з відповіддю на суспільні зміни, як постійний пошук шляхів встановлення діалогу зі своїми парафіянами та з тими, хто знаходиться поза церковною огорожею. Її завдання полягає у тому, щоб розібратися в хаосі проблем теперішнього суспільного життя. Володіючи потужним арсеналом істин, християнство може бути джерелом виявлення внутрішніх духовних потенціалів людини й дозволить глибше усвідомити і висвітлити життя в його ціннісних засадах, в тих ідеалах, показниках, нормах, якими живиться сучасність. Хоча духовне життя людини є глибоко особистісним, однак воно реалізується і розвивається не в ізоляції від інших осіб, а лише в тісному контакті з ними. Саме у спілкуванні між людьми, у суспільному вираженні взаємозв'язків найкраще перевіряється місія Церкви, що спрямовується на оздоровлення людей і їх суспільного життя на основі тих суспільних ідеалів, які вона носить у собі.

У соціальному служінні та просвітницько-виховній місії церков, що зорієнтовані на людину, відчутні спроби складного та суперечливого процесу відродження релігійних духовних цінностей в суспільстві. Суттєвими аргументами у виробленні аксіологічних пріоритетів сучасного і майбутнього розвитку соціальної царини є практична дієвість та результативність позитивних стійких координат соціальних змін. Акцентуючи увагу на вирішенні різних соціальних проблем, богослови переглядають концепцію побудови соціального ідеалу в умовах культурно-релігійного синтезу. Його складність полягає у конфесійних особливостях позиціонування Церкви як підстави збереження канонічної ідентичності в глобалізованому світі.

Подальших досліджень потребує ідея перспектив участі Церкви як на міжнародному, так і на локальному рівнях в науково-освітньому та просвітницько-виховному процесі з метою вирішення духовно-моральних питань, що викликані складними світовими процесами.

Список використаних джерел:

1. Вассилиадис, П 2020. *‘Эсхатологическая экклезиология: выходя за пределы традиционной евхаристической экклезиологии’*. Доступно: <https://www.gumer.info/bogoslov_Buks/bogoslov/Article/Vas_EshEkkl.php>. [17 Липень 2020].

2. 'За життя світу. На шляху до соціального етосу православної церкви', 2020. Доступно: <https://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc/ecumenical_patrarchate_doc/79457/?utm_source=gravitec&utm_medium=push&utm_campaign=>>. [03 Квітень 2020].
3. Кислий, АО 2007. 'Релігійна освіта в Україні як чинник формування суспільної моралі'. Автореферат дисертації кандидата наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 20 с.
4. 'Концепция миссионерской деятельности Русской Православной Церкви', 2007. Доступно: <<http://www.patriarchia.ru/db/text/220922.html>> [25 Червень 2020].
5. Мейендорф, И 2020. 'Живое Предание: Свидетельство Православия в современном мире'. Доступно: <<https://lib.pravmir.ru/library/readbook/3292#>>. [10 Липень 2020].
6. Пеннер, П 1999. 'Научите все народы: Миссия богословского образования', Санкт-Петербург: Библия для всех, 335 с
7. Соловій, Р 2014. 'Виникаюча церква', Черкаси: Коллоквиум, 328 с.
8. Стамулис, И 2003. 'Православное богословие миссии сегодня', Москва: Православный Свято-Тихоновский Богословский институт, 448 с.
9. Щипков, АВ 2020. 'PR-продвижение и психологизация Православия'. Доступно: <<http://www.patriarchia.ru/db/text/5654714.html>>. [15 Липень 2020].
10. Яннарас, Х 1998. 'Церковь в посткоммунистической Европе'. Доступно: <<https://lib.pravmir.ru/library/readbook/332#>>. [20 Липень 2020].
11. McGavran, DA 1983. 'Official Roman Catholic Theology of Mission: Lumen Gentium', *Contemporary Theologies of Mission*. Grand Rapids.
12. Moltmann, J 1993. 'The Church in the Power of the Spirit', Minneapolis: Fortress Press, 10.
13. Newbigin, L 1953. 'The Household Of God: Lectures on the Nature of the Church', London: SCM Press.

References:

1. Vassiliadis, P 2020. 'Eskhatologicheskaya ekkleziologiya: vyhodya za predely tradicionnoj evharisticheskoy ekkleziologii (Eschatological Ecclesiology: Beyond the Conventional Eucharistic Ecclesiology)'. Dostupno: <https://www.gumer.info/bogoslov_Buks/bogoslov/Article/Vas_EshEkkl.php>. [17 Lipen 2020].
2. 'Za zhittya svitu. Na shlyahu do social'nogo etosu pravoslavnoi cerkvi (For the Life of the World. Toward a Social Ethos of the Orthodox Church)', 2020. Dostupno: <https://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc/ecumenical_patrarchate_doc/79457/?utm_source=gravitec&utm_medium=push&utm_campaign=>>. [03 Kviten 2020].
3. Kislij, AO 2007. 'Religijna osvita v Ukraïni yak chinnik formuvannya suspil'noi morali (Theological education in Ukraine as a factor of public ethics formation)'. Avtoreferat disertaciyi kandidata nauk, Kiïvs'kij nacional'nij universitet imeni Tarasa Shevchenka, Kiïv, 20 s.
4. 'Konceptiya missionerskoj deyatel'nosti Russkoj Pravoslavnoj Cerkvi (The concept of missionary activity of the Russian Orthodox Church)', 2007. Dostupno: <<http://www.patriarchia.ru/db/text/220922.html>>. [25 Cherven 2020].
5. Mejendorf, I 2020. 'Zhivoe Predanie: Svidetel'stvo Pravoslaviya v sovremennom mire (Living Tradition: Orthodox Witness in the Contemporary World)'. Dostupno: <<https://lib.pravmir.ru/library/readbook/3292#>>. [10 Lipen 2020].

6. Penner, P 1999. 'Nauchite vse narody: Missiya bogoslovskogo obrazovaniya (Teach all nations: The mission of theological education)', Sankt-Peterburg: *Bibliya dlya vsekh*, 335 s.
7. Solovij, R 2014. 'Vinikayucha cerkva (Emerging church)', Cherkassy: *Kollokvium*, 328 s.
8. Stamulis, I 2003. 'Pravoslavnoe bogoslovie missii segodnya (Eastern Orthodox Mission Theology Today)', Moskva: *Pravoslavnyj Svyato-Tihonovskij Bogoslovskij institut*, 448 s.
9. Shchipkov, AV 2020. 'PR-prodvizhenie i psihologizaciya Pravoslaviya (PR Promotion and the Psychologization of Orthodoxy)'. Dostupno: <<http://www.patriarchia.ru/db/text/5654714.html>>. [15 Lipen 2020].
10. Yannaras, H 1998. 'Cerkov' v postkommunisticheskoj Evrope (The Church in Post-Communist Europe)'. Dostupno: <<https://lib.pravmir.ru/library/readbook/332>>. [20 Lipen 2020].
11. McGavran, DA 1983. 'Official Roman Catholic Theology of Mission: Lumen Gentium', *Contemporary Theologies of Mission, Grand Rapids*.
12. Moltmann, J 1993. 'The Church in the Power of the Spirit', Minneapolis: *Fortress Press*, 10.
13. Newbigin, L 1953. 'The Household Of God: Lectures on the Nature of the Church', London: *SCM Press*.